

Rīgā, 2016. gada 30.oktobrī

Adresāts:
SIA "Kaugas"
Reģ.nr. 52103074671
Pļavu iela 17
Liepāja LV-3411, Latvija

Kopija (elektroniski):
Dabas aizsardzības pārvalde
Baznīcas iela 7
Sigulda LV-2150, Latvija
E-pasts: daba@daba.gov.lv

ELEJAS OZOLU ALEJAS IZVĒRTĒJUMS ĪPAŠI AIZSARGĀJAMO BEZMUGURKAULNIEKU SUGU SAGLABĀŠANAS KONTEKSTĀ

EKSPERTA ATZINUMS
Nr. 2016/21

1. EKSPERTA ATZINUMA SAGATAVOŠANAS MĒRĶIS UN UZDEVUMI

Eksperta atzinuma sagatavošanas mērķis ir pēc SIA "Kaugas" lūguma, Dabas aizsardzības pārvaldes (turpmāk – DAP) publiskā iepirkuma "Aleju apsekošana un izvērtēšana" (Nr. DAP2016/22) (turpmāk – iepirkums) ietvaros **sniegt sertificēta sugu un biotopu aizsardzības jomas eksperta viedokli par Elejas ozolu alejas (turpmāk – Alejas) nozīmi īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu saglabāšanas kontekstā**. Atbilstoši iepirkuma tehniskajā specifikācijā noteiktajam, eksperta atzinuma sagatavošanas laikā ir pievērsta uzmanība šādiem uzdevumiem – Alejas inventarizācijas (lauka apsekojuma) laikā pārbaudīt, vai tajā ir konstatējama īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu vai šo sugu dzīvotņu klātbūtne (1), raksturot īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu dzīvotņu kvalitāti (2), apkopot publiski pieejamajā zinātniskajā literatūrā, datubāzes un citos informācijas avotos iekļauto informāciju par Alejā līdz šim konstatētajām īpaši aizsargājamajām bezmugurkaulnieku sugām (3), balstoties uz iepriekš minēto informāciju, novērtēt Alejas pašreizējo stāvokli un ilgtermiņa tendences īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu un šo sugu dzīvotņu saglabāšanas kontekstā (4), sagatavot rekomendācijas Alejas apsaimniekošanai īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu un šo sugu dzīvotņu saglabāšanas kontekstā (4), kā arī sniegt Alejas pašreizējo robežu izvērtējumu īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu un šo sugu dzīvotņu saglabāšanas kontekstā (5).

Eksperta atzinums ir sagatavots par sugu grupu – bezmugurkaulnieki. Eksperta atzinumā ir aplūkota informācija par 14.11.2000. LR MK noteikumos Nr. 396 "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo sugu sarakstu" uzskaitītajām īpaši aizsargājamajām bezmugurkaulnieku sugām un šo sugu dzīvotnēm. Papildus ir aplūkota informācija arī par dabiskajiem meža biotopiem (Ek u.c. 2002) un Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamajiem meža biotopiem (Auniņš 2013) raksturīgajām bezmugurkaulnieku indikatorsugām, jo tās var palīdzēt novērtēt Alejas nozīmi kopējās bezmugurkaulnieku daudzveidības kontekstā, kā arī norādīt uz atsevišķu īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu klātbūtni. Informācija par citām bioloģiskās daudzveidības vērtībām, to skaitā īpaši aizsargājamajiem biotopiem nav šī eksperta atzinuma kompetencē.

Eksperta atzinums ir sagatavots divos identiskos eksemplāros (katrs uz 11 lpp.) – viens no tiem tiek iesniegts atzinuma pasūtītājam SIA "Kaugas, otrs paliek atzinuma autora rīcībā. Atbilstoši iepirkuma tehniskajā specifikācijā noteiktajam, eksperta atzinums pasūtītājam tiek papildus iesniegts elektroniski *docx formātā. Atbilstoši 16.03.2010. LR MK noteikumos Nr. 267 "Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu sertificēšanas un darbības uzraudzības kārtība" noteiktajam, informācija par šo eksperta atzinumu, kā arī atzinuma kopija elektroniskā formātā gada nogalē tiks iesniegta Dabas aizsardzības

pārvaldē. Eksperta atzinums ir sagatavots atbilstoši 30.09.2010. LR MK noteikumos Nr. 925 "Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu atzinuma saturs un tajā ietvertās minimālās prasības" noteiktajam.

2. EKSPERTA ATZINUMA SAGATAVOŠANAS METODES

2.1. ALEJAS ĢEOGRĀFISKAIS NOVĪETOJUMS

Aleja atrodas Jelgavas novada Elejas pagastā, tās centra koordinātes (LKS-92): X480572, Y253177. Alejas ģeogrāfiskā novietojuma kartoshēma ir parādīta 1.attēlā. Aleja novietota apdzīvotā vietā – Elejā, Lietuvas ielā. **Aleja ir aizsargājama, tai ir dabas pieminekļa statuss**, taču tā nav Natura 2000 teritorija un ir novietota ārpus citām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām (Dabas aizsardzības pārvaldes dabas datu pārvaldības sistēma "Ozols", turpmāk - DAP Ozols). Faktiski Aleja sastāv no divām atsevišķām koku rindām, ceļa braucamā daļa dabas pieminekļa teritorijā neietilpst. Izvērtējot Alejas robežas no aizsargājamo bezmugurkaulnieku saglabāšanas viedokļa, inventarizācijas laikā radās nepieciešamība papildus apsekot platlapju (galvenokārt liepu) aleju (turpmāk – Elejas liepu aleja vai Papildus aleja), kas novietota Elejā, starp Elejas ozolu alejas ziemeļu galu un Elejas parku (1.attēls). Šai papildus apsekotajai alejai nav nekāds dabas aizsardzības statuss (DAP Ozols).

1. attēls. Elejas ozolu alejas ģeogrāfiskā novietojuma kartoshēma (LKS-92 koordinātu sistēma). Ar sarkanu līniju parādītas aizsargājamās Elejas ozolu alejas robežas, ar dzeltenu līniju – papildus apsekotās alejas robežas. Attēla augšējā labajā stūrī labi redzams Elejas parks. Elejas ozolu alejas robežu dati: Dabas aizsardzības datu pārvaldības sistēma "Ozols" (skatīts 29.10.2016.). Pamatnes dati: 5.etapa ortofoto karte (Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra, 2013), LU ĢZFF WMS, skatīts 29.10.2016., pieejams <http://www.kartes.geo.lu.lv>. Kartoshēma sagatavota QGIS 2.12.3.

2.2. ALEJAS INVENTARIZĀCIJAS APRAKSTS

Eksperta atzinums ir balstīts uz Alejas inventarizācijā (lauka apsekojumā) dabā konstatētajiem faktiem. Aleja apsekota 03.09.2016., laika periodā plkst. 13:10-15:10. Alejas apsekošanas laikā ir silts, apmācies laiks, brīžiem līst neliels, pārejošs lietus. Alejas apsekošanas sezona un laikapstākļi ir piemēroti nozīmīgāko alejas apdzīvojošo bezmugurkaulnieku sugu klātbūtnes konstatēšanai. **Alejas inventarizācijā galvenās mērķsugas bija lapkoku praulgrauzis *Osmoderma barnabita* (=emerita), spožā skudra *Lasius fuliginosus* un marmora rožvabole *Liocola marmorata*.** Visas trīs minētās

aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas ir saistītas ar dzīvjiem, augošiem dobumainiem kokiem, kas ir tipiskākais aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu mikrobiotops alejās.

Inventarizācijā bezmugurkaulnieku sugu uzskaitēm izmantota Natura 2000 teritoriju bezmugurkaulnieku monitoringa metodikā (Vilks u.c. 2013) detalizēti aprakstītā un aleju inventarizācijai nedaudz modificētā bezmugurkaulnieku sugu mikrobiotopu pārbaudes metode. Uzskaites laikā eksperts lēnām pārvietojas pa aleju, apskata alejas kokus un mērķtiecīgi pārbauda īpaši aizsargājamajām sugām raksturīgos mikrobiotopus – vecus, dobumainus kokus, nokaltušus kokus, kokus ar sēņu augļķermeņiem u.c. (Telnov 2005, Vilks u.c. 2015). Mikrobiotopu pārbaudes mērķis ir aizsargājamo bezmugurkaulnieku pieaugušo indivīdu, kāpuru vai sugām raksturīgo darbības pēdu (kāpuru ekskrementu, vaboļu izskreju, sasveķojuma) meklēšana. Marmora rožvaboles klātbūtne atzīmēta tikai tādās situācijās, kad atrastas pieaugušās vaboles, to atliekas vai kāpuri. Atzinuma autora ieskatā, marmora rožvaboles klātbūtne nav pārliecinoši pierādāma, balstoties tikai uz kāpuru ekskrementiem, jo tie ir līdzīgi citu rožvaboļu sugu kāpuru ekskrementiem, un dažādas rožvaboļu sugas var apdzīvot vienu un to pašu atradni, vienu un to pašu koku dobumu. Īpaši aizsargājamo sugu atrašanās gadījumā, atradnes kartētas un, izmantojot GPS uztvērēju Trimble Juno 3B, atzīmētas to ģeogrāfiskās koordinātes.

Inventarizācijā noteikts, vai Alejā ir sastopama lapkoku praulgrauža (un citu kopā ar šo sugu dzīvojošo aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu) dzīvotne, kuras detalizēts apraksts ir sniegts pārskatā par Biotopu direktīvā iekļautajām un Latvijā sastopamajām bezmugurkaulnieku sugām (Vilks u.c. 2015). Dzīvotnes kvalitātes stāvokļa raksturošanai izmantoti šādi parametri – vecu, dobumainu platlapju koku klātbūtne (1), dobumaino koku daudzums (2), telpiskais izvietojums (3) un apgaisojuma apstākļi (4), kā arī platlapju koku paaudžu skaits (5). Visi konstatētie dobumainie koki, neatkarīgi no dobumu izmēriem, kartēti un, izmantojot GPS uztvērēju Trimble Juno 3B, atzīmētas to ģeogrāfiskās koordinātes. Papildus atzīmēti vēl citi dažādām aizsargājamajām bezmugurkaulnieku sugām nozīmīgu mikrobiotopu parametri – atsegtas koksnes, sēņu augļķermeņu, sirseņu ligzdu un sulojošo koku klātbūtne.

Aleja dažādos rakursos nofotografēta, iegūstot vispārīgas kopskata un Alejā raksturīgāko aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu mikrobiotopu tuvplāna fotogrāfijas.

2.3. KAMERĀLĀS DATU ANALĪZES APRAKSTS

Apkopota visa zinātniskajā literatūrā (“Latvijas Entomologs”, Telnov D. un Telnov D.u.c. (2001-2016); “Baltic Journal of Coleopterology”, Barševskis A. u.c.; “Acta Biol. Univ. Daugavp., Barševskis A. u.c.) pieejamā informācija par Alejā jau iepriekš zināmajām īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu atradnēm. Pārbaudīta DAP Ozols un dabas novērojumu portālā Dabasdati.lv esošā informācija. Alejas inventarizācijas laikā iegūtie GIS dati (aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu atradņu koordinātes, dobumaino koku koordinātes) apstrādāti QGIS 2.12.3. programmā. Izmantota LKS-92 koordinātu sistēma. Dobumaino koku telpiskā novietojuma, funkcionālās sasaistes raksturošanai, ap katru dobumaino koku atrašanās vietu konstruēta 300m buferzona (atbilstoši zinātniskās literatūras datiem šādā attālumā parasti spēj pārvietoties lapkoku praulgrauža pieaugušās vaboles). Aprēķināts dažādu Alejā sastopamu aizsargājamajām bezmugurkaulnieku sugām nozīmīgu mikrobiotopu skaits. Lai noteiktu Alejas izolācijas pakāpi lapkoku praulgrauža dzīvotņu kontekstā, izmantojot DAP Ozols datus, noskaidrota tuvākā zināmā lapkoku praulgrauža atradne un aprēķināts attālums līdz tai. Lapkoku praulgrauža dzīvotnes kontekstā, kamerāli izvērtēta Alejas tuvākā apkārtnē, balstoties uz ortofoto karšu, mežaudžu plānu informāciju.

3. VISPĀRĪGS ALEJAS UN TAI PIEGUĻOŠĀS TERITORIJAS RAKSTUROJUMS

Vispārīgs vizuāls priekšstats par Aleju iegūstams, iepazīstoties ar 2.attēlu. Aleja ir aptuveni 890m gara. Alejā aug vidēji veci un vidējas dimensijas sasnieguši ozoli, piemistrojumā – atsevišķi oši, liepas un papeles. Faktiski aleja sastāv no divām atsevišķām koku rindām (1.attēls), abas koku rindas novietotas tālu viena no otras, pretējās ceļa pusēs augošo koku vainagi nesaskaras, Alejai

nav tipiskas "tunelveida" struktūras. Vienā ceļa pusē augošo ozolu vanagi saskaras, veidojot vienlaidus, nepārtrauktu koku rindas. Alejā ir nelieli pārrāvumi, kuros koki iztrūkst. Aleja novietota Zemgalei tipiskos, līdzena reljefa apstākļos, abpus asfaltētam ceļam. Koki aug vairāk nekā 5m attālumā no ceļa braucamās daļas, kas ir nedaudz pacelta augstāk par apkārtnējo teritoriju. Alejas apsekošanas laikā uz ceļa novērota ļoti intensīva transportlīdzekļu kustība. Aleja atrodas apdzīvotā vietā, alejas dienvidu daļā tai pieguļ dzīvojamā un rūpniecības apbūve. Plašākā apkārtnē ir daudz vecu platlapju (3.attēls).

Vispārīgs vizuāls priekšstats par Elejas liepu aleju iegūstams, iepazīstoties ar 2.attēlu. Papildus aleja ir aptuveni 740m gara. Šajā alejā aug vidēji vecas un vecas liepas, piemestojumā citi platlapji. Lielā daļā no šīs alejas kopējā garuma, saskaras vainagi, gan vienā ceļa pusē augošajiem kokiem, gan abus ceļam augošie koki. Koki novietoti aptuveni 2-3m attālumā no ceļa braucamās daļas. Aleja atrodas līdzenā reljefā. Lielākā daļa no šīs alejas ir apdzīvotā vietā, Elejā, vietām tai pieguļ dzīvojamā apbūve, taču lielākoties – atklātas lauksaimniecības zemes. Netālu no alejas austrumu gala ir Elejas parks. Plašākā apkārtnē ir daudz vecu platlapju (3.attēls).

4. ALEJAS INVENTARIZĀCIJAS REZULTĀTI

4.1. KONSTATĒTĀS ĪPAŠI AIZSARGĀJAMĀS BEZMUGURKAULNIEKU SUGAS

Alejā ir konstatēta viena īpaši aizsargājamā bezmugurkaulnieku suga – parka vīngliemezis *Helix pomatia* (divās vietās, Alejas ziemeļu daļā) (4. attēls). Alejā koku dobumos ir atrasti nenoteiktu rožvaboļu sugu kāpuru ekskrementi. Citas īpaši aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas nav konstatētas. Papildus Alejā ir atrasta viena dabisko meža biotopu bezmugurkaulnieku indikatorsuga – sveķu platsmeceris *Platyrhinus resinosus* (viena pieaugusi vabole uz ozola stumbra, Alejas ziemeļu daļā).

Papildus apsekotajā Elejas liepu alejā ir konstatētas trīs īpaši aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas – spožā skudra *Lasius fuliginosus* (vismaz divi apdzīvoti koki), marmora rožvabole *Liocola marmorata* (vismaz divi apdzīvoti koki) un lapkoku praulgrauzis *Osmoderma barnabita* (vismaz divi apdzīvoti koki) (4. attēls.). Elejas liepu alejā aizsargājamo sugu atradnes koncentrējas alejas vidusdaļā. 1. tabulā apkopoti dati par inventarizācijā konstatētajām aizsargājamo un reto bezmugurkaulnieku sugu atradnēm. Kopā abās apsekotajās alejās pašlaik uzskaitētas 10 atradnes četrām aizsargājamām sugām un vienai dabisko meža biotopu indikatorsugai,

1. tabula. Aleju inventarizācijā konstatētās īpaši aizsargājamās (*) un retās bezmugurkaulnieku sugas

Nr.	Sugas nosaukums	LKS-92 x koordināte	LKS-92 Y koordināte
1	Lapkoku praulgrauzis <i>Osmoderma barnabita</i> *	480953	253364
2	Lapkoku praulgrauzis <i>Osmoderma barnabita</i> *	481001	253332
3	Marmora rožvabole <i>Liocola marmorata</i> *	480953	253364
4	Marmora rožvabole <i>Liocola marmorata</i> *	481001	253332
5	Marmora rožvabole <i>Liocola marmorata</i> *	480871	253399
6	Parka vīngliemezis <i>Helix pomatia</i> *	480597	253395
7	Parka vīngliemezis <i>Helix pomatia</i> *	480590	253332
8	Spožā skudra <i>Lasius fuliginosus</i> *	480617	253521
9	Spožā skudra <i>Lasius fuliginosus</i> *	480978	253353
10	Sveķu platsmeceris <i>Platyrhinus resinosus</i>	480610	253507

4.2. KONSTATĒTĀS ĪPAŠI AIZSARGĀJAMO BEZMUGURKAULNIEKU SUGU DZĪVOTNES

Aleja pašlaik neatbilst lapkoku praulgrauža dzīvotnes statusam, jo faktiski šajā teritorijā nav dobumainu platlapju koku. Tomēr nākotnē, ozoliem kļūstot vecākiem, tiem sāks veidoties dobumi, un lapkoku praulgrauzis varēs kolonizēt šo teritoriju no blakus (<300m) esošās liepu alejas, kur tas sastopams šobrīd. Kopumā Alejai ir raksturīgi vidēji labi izgaismoti ozoli. Vienā ceļa pusē Alejai līdzās atrodas samērā jaunu egļu rinda, kas šajā pusē rada noēnojumu, savukārt otrā ceļa pusē līdzīgu, nelielas intensitātes noēnojumu rada krūmu josla (5.attēls). Krūmu un paaugas nav, alejas zemsedze tiek regulāri pļauta. Alejā aug vienas paaudzes (vidēji veci) platlapju koki.

2.attēls. Vispārīgs Elejas ozolu alejas (augšā) un papildus apsekotās Elejas liepu alejas (apakšā) izskats 2016.gada 3.septembrī. Elejas ozolu alejas kokiem ir apzāgēti apakšējie zari, alejā faktiski nav ne atmirušās koksnes, ne dobumainu koku, vienā pusē noēnojumu rada līdzās augošu egļu rinda, otrā pusē – krūmu zona. Elejas liepu alejā ir labi saules izgaismoti koki, ļoti daudz dobumainu koku, raksturīgi liela dobumu daudzveidība, gan izmēru, gan novietojama un citu parametru ziņā. Foto: Kristaps Vilks, 2016.

3.attēls. Apsekoto Elejas aleju apkārtņē esošo platlapju koku daudzveidība. Atklātā lauksaimniecības ainavā savarup augošie ozoli (augšā) un Elejas parkā augošie platlapji (apakšā). Atbilstoši Dabas aizsardzības pārvaldes dabas datu pārvaldības sistēmas "Ozols" datiem, Elejas parkā ir liels skaits lielu dimensiju sasniegušu platlapju, to skaitā – dižkoki. Foto: Kristaps Vilks, 2016.

4.attēls. Īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu atradņu un dzīvotnes elementu telpiskais izvietojums Elejas ozolu alejā un tai pieguļošajā, papildus apsekotajā Elejas liepu alejā, atbilstoši 2016.g. inventarizācijas un kamerālās analīzes rezultātiem (LKS-92 koordinātu sistēma). Paskaidrojumi: dzeltenas krāsas aplīši – dobumainie koki, sarkanas krāsas aplīši – inventarizācijā konstatētās īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu atradnes. Ar sarkanu līniju parādītas Elejas ozolu alejas robežas, ar platāku dzeltenu līniju – papildus apsekotā aleja, ar šaurāku dzeltenu līniju - 300m buferjosla ap uzskartajiem dobumainajiem kokiem. Ar bultu norādīts ziemeļu virziens. Elejas ozolu alejas robežu dati: Dabas aizsardzības datu pārvaldības sistēma "Ozols" (skatīts 29.10.2016.). Pamatnes dati: 5.etapa ortofoto karte (Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra, 2013), LU ĢZZF WMS, skatīts 29.10.2016., pieejams <http://www.kartes.geo.lu.lv>. Kartoshēma sagatavota QGIS 2.12.3.

5.attēls. Elejas ozolu alejas apgaismojuma apstākļi. Vienā ceļa pusē ozolus noēno līdzās augošu, samērā jaunu egļu rinda (augšā), otrā ceļa pusē ir saules gaismas nedaudz labāk izgaismoti koki, tomēr arī gar šo koku rindu ir apgaismojuma kvalitāti samazinoša krūmu josla. Krūmu josla gan pozitīvi ietekmē vīngliemežiem atbilstoša mikroklimata veidošanos.. Foto: Kristaps Vilks, 2016.

Papildus apsekotajā alejā ir tipiska lapkoku praulgrauža (un citu ar to saistītu, dobumainus kokus apdzīvojošo aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu) dzīvotne, liepu alejā ir liels dobumainu koku īpatsvars, sastopami koki ar lieliem dobumiem. Kopumā papildus apsekotajā liepu alejā ir uzskaitīti 50 dobumaini koki, katrs no tiem atrodas ne tālāk kā 300m līdz kādam citam dobumainam kokam (4.attēls). Kopumā dobumainie koki Alejā ir izvietoti samērā vienmērīgi. **Papildus apsekotajā alejā pārstāvēti ļoti dažādi dobumi, gan mazi, šauri, gan lieli dobumi.** Šai alejai ir raksturīgi vidēji noēnoti un saules labi apspīdēti platlapji, vietām pie liepu stumbra pamatnes ir atvases. Alejā aug lielākoties vienas paaudzes (vecas) liepas. Papildus atzīmējams, ka šajā alejā bez dobumainiem kokiem atrodami vēl citi bezmugurkaulnieku daudzveidībai nozīmīgi mikrobiotopi kā koki ar atsegtu koksni, sēņu augļķermeņiem, sulojoši koki (kopā četri dažādi tipi).

5. KAMERĀLĀS DATU ANALĪZES REZULTĀTI

Pārbaudītajās datubāzēs (DAP Ozols, Dabasdati.lv) un zinātniskajā literatūrā nav atrodama informācija par Alejā un papildus apsekotajā Elejas liepu alejā līdz šim konstatētām īpaši aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu atradnēm. Atbilstoši DAP Ozols datiem, tuvākā zināmā lapkoku praulgrauža atradne atrodas aptuveni 3km attālumā, Lielplatones muižas liepu alejā. Kamerāla ortofoto karšu informācijas analīze liecina, ka tuvākajā apkārtnē (<300m) atrodas potenciālas lapkoku praulgrauža dzīvotnes (piemēram, Elejas parks, ielu apstādījumi uz austrumiem no papildus apsekotās Elejas liepu alejas).

6. ALEJAS NOZĪME ĪPAŠI AIZSARGĀJAMO BEZMUGURKAULNIEKU SUGU KONTEKSTĀ

Apkopojot Alejas inventarizācijā un kamerālajā datu analīzē iegūtos rezultātus, jāsecina, ka pašlaik **Alejas teritorijā konstatēta tikai viena īpaši aizsargājama bezmugurkaulnieku suga – parka vīngliemezis.** Šī ir Latvijā plaši izplatīta suga, DAP Ozols datubāzē ir informācija par 121 parka vīngliemeža atradni, to skaitā arī Elejas novadā (skatīts 30.10.2016.), savukārt Dabasdati.lv datubāzē atrodami dati par 63 šīs sugas novērojumiem (skatīts 30.10.2016.). Parka vīngliemezim Latvijā ir labvēlīgs aizsardzības stāvoklis (Anonīms 2013a, 2013b). No augstāk minētā izriet, ka šī nav prioritāri aizsargājama suga. Tipiskas parka vīngliemeža dzīvotnes ir parki, lapkoku meži apdzīvotu vietu tuvumā, upju ielejas, pļavas (Anonīms 2013b, Rudzīte u.c. 2010). Alejas tuvumā ir Elejas parks, kas šajā apkārtnē varētu būt parka vīngliemeža izplatības centrs, no kurām suga var izplatīties apkārt esošajās, piemērotajās teritorijās. Detalizēta parka vīngliemežu uzskaitē nav veikta, atrasti tikai divi pieauguši indivīdi, tādēļ pašlaik par populācijas vitalitāti šajā vietā grūti spriest. No koku stāvu apdzīvojošām bezmugurkaulnieku sugām Alejā atrasta viena dabisko meža biotopu suga – sveķu platsmeceris. Šī ir Latvijā reti sastopama suga (Dabasdati.lv datubāzē pieejami 6 šīs sugas novērojumi, skatīts 30.10.2016.), par tās ekoloģiskajām prasībām Latvijas apstākļos ir maz datu. Sveķu platsmeceris ar lapkoku koksnes sēnēm saistīta saproksilofāga suga. Alejā uz ozolu stumbriem ir konstatētas sēnes, tomēr atmirušās koksnes nav. Pašlaik ir grūti spriest par sugas populācijas vitalitāti, tomēr tuvākajā apkārtnē ir Elejas liepu aleja un Elejas parks, kur ir šai sugai labvēlīgi apstākļi.

Pašlaik Aleja neatbilst prioritāri aizsargājamā lapkoku praulgrauža dzīvotnes statusam, jo nav dobumainu koku, tomēr Alejā atrastas divas īpaši aizsargājamās vai retas sugas, tādēļ Alejai ir vidēji būtiska nozīme. Tomēr nākotnē, pieaugot ozolu vecumam, Alejai ir augsts potenciāls, ka šādi koki izveidosies un šajā teritorijā izveidosies tipiska lapkoku praulgrauža dzīvotne. Suga ir konstatēta netālu pieguļošajā teritorijā, tādēļ tā jauno dzīvotnes teritoriju varēs sasniegt. Sagaidāms, ka pirms lapkoku praulgrauža Aleja vispirms kļūs piemērota plašāk izplatītajai spožajai skudrai, kas arī konstatēta pieguļošajā teritorijā.

Apkopojot informāciju par Elejas liepu alejā konstatētajiem faktiem, jāsecina, ka šī **pašlaik ir aizsargājamajām bezmugurkaulnieku sugām ievērojami nozīmīgāka teritorija nekā Elejas ozolu aleja.** Elejas liepu alejā ir konstatētas visas trīs alejām tipiskās aizsargājamo bezmugurkaulnieku mērķsugas – spožā skudra, marmora rožvabole un prioritāri aizsargājamais lapkoku praulgrauzis.

Lapkoku praulgrauzim pašlaik Latvijā ir nelabvēlīgs aizsardzības stāvoklis (Anonīms 2013a, Anonīms 2013b).

Papildus apsekotā Elejas liepu aleja ir ļoti būtiska aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu saglabāšanas kontekstā. Šajā alejā ir konstatētas visas trīs alejām tipiskās aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu mērķsugas – spožā skudra, marmora rožvabole un lapkoku praulgrauzis. Alejā ir tipiska visu šo sugu, to skaitā – prioritāri aizsargājamā lapkoku praulgrauža dzīvotne, jo pieejami dobumaini koki. Dobumi ir dažāda izmēra, to skaitā lieli dobumi. Kopā šajā alejā ir uzskaitīti 50 dobumaini koki, ņemot vērā to, ka noteikti vēl ir papildus koki ar nepamanītiem mazākiem vai spraugveida dobumiem, kā arī līdzās atrodas Elejas parks, kurā arī pieejami dobumaini koki, Elejas apkārtnē kopējais dobumaino koku skaits varētu tuvojies literatūrā norādītajam minimāli nepieciešamajam, kāds vajadzīgs lapkoku praulgrauža populācijas pastāvēšanai ilgtermiņā (Bāra u.c. 2015). Visi koki šajā alejā, Elejas ozolu aleja, kā arī Elejas parks veido vienotu lapkoku praulgrauža dzīvotni, kurā dobumainie koki izvietoti lapkoku praulgrauža pārvietošanas attāluma ietvaros, tādēļ lokālā līmenī nepastāv izolācija vai teritorijas fragmentācija. Nākamā tuvākā lapkoku praulgrauža atradne ir salīdzinoši netāljā Lielplatonē muižas alejā, tādēļ arī plašākā teritorijā atzinuma autora ieskatā izolācija nav izteikta. Apgaismojuma apstākļi Elejas liepu alejā ir labi, pieejami saules labi izgaismoti koki. Kā negatīvs faktors vērtējama šīs liepu alejas vecumstruktūra, jo pārsvarā dominē tikai vienas paaudzes koki. **Kopumā lapkoku praulgrauža dzīvotnes kvalitāte šajā papildus izvērtētajā alejā atzīmēta kā laba, turklāt, ņemot vērā visus aparakstītos faktoros, uzskatāms, ka sugas atradnei ir labas saglabāšanās perspektīvas.**

7. REKOMENDĀCIJAS TURPMĀKAJAI ALEJAS APSAIMNIEKOŠANAI

Ņemot vērā atzinuma 6.nodaļā norādīto, **Alejai noteikti ir saglabājams aizsargājamas alejas, dabas pieminekļa statuss. Pašreiz Alejā nav nepieciešams veikt nekādus apsaimniekošanas pasākumus.** Iespējams, nākotnē būs nepieciešams uzlabot gaismas apstākļus, nocērtot ozolus daļēji noēnojošo egļu rindu. Elejas liepu alejā ir saglabājami visi dobumainie koki, kas tur atrodami pašlaik vai izveidosies nākotnē. Nepieciešama arborista konsultācija par to, vai vajadzīgi speciāli apsaimniekošanas pasākumi, lai veicinātu bioloģiski veco koku lielāku ilgmūžību. Bīstamu koku izveidošanās situācijās nepieciešams izvērtēt, vai pastāv alternatīvas koku nozāģēšanai. Ja tomēr koks nozāģējams, nepieciešams Dabas aizsardzības pārvaldes saskaņojums (jo alejā ir lapkoku praulgrauža atradne), kā arī bezmugurkaulnieku eksperta līdzdalība zāģēšanas procesā, lai nozāģētajā stumbrā atrastos aizsargājamo bezmugurkaulnieku individuus varētu pārvietot uz citiem alejas kokiem. Ieteicams saglabāt augstus stumbeņus, arī nokaltušu koku gadījumā, ja kokam vēl ir saglabājusies miza. Saglabāšanas ilgums 3-4 gadi, pēc tam to nozīme bezmugurkaulnieku daudzveidības saglabāšanā kļūst mazāka (pēc mizas nolobīšanās). Alejas pārrāvumos ļoti ieteicama jaunu platlapju stādīšana. Nepieciešama Elejas parka izpēte, izmantojot lapkoku praulgrauža feromonu lamatu metodi, lai noskaidrotu praulgrauža klātbūtni. Metode aprakstīta Natura 2000 teritoriju bezmugurkaulnieku monitoringa metodikā (Vilks K. 2013), un to var īstenot Dabas aizsardzības pārvaldes vietējie darbinieki.

8. PAŠREIZĒJO ALEJAS ROBEŽU IZVĒRTĒJUMS

No aizsargājamo bezmugurkaulnieku daudzveidības viedokļa pašreiz Elejas apkārtnē aizsargājamo aleju izvietojumam nav loģiska pamatojuma, jo lielākas bezmugurkaulnieku daudzveidības vērtības novērojamas ārpus aizsargājamās alejas teritorijas. **Rekomendējams paplašināt Elejas aizsargājamās alejas, piešķirot šādu statusu arī Elejas liepu alejai, kas savieno Elejas ozolu aleju un Elejas parku.** Kā šīs vienotās sistēmas centrālajai daļai, Elejas liepu alejai ir būtiska nozīme lapkoku praulgrauža populācijas saglabāšanā.

9. SECINĀJUMI

Elejas ozolu alejai ir vidēja nozīme reto un aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu saglabāšanas kontekstā. Lielāka nozīme ir pašlaik bez jebkāda aizsardzības statusa esošajai Elejas liepu alejai, kas savieno Elejas ozolu aleju un Elejas parku. Šajā alejā ir konstatētas visas trīs alejām tipiskās aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu mērksugas, kamēr Elejas ozolu alejā atrasta tikai viena plaši izplatīta aizsargājamā suga un viena dabisko meža biotopu indikatorsuga. Rekomendējams piešķirt dabas pieminekļa statusu Elejas liepu alejai. Tā rezultātā izveidosies vienota lapkoku praulgrauža dzīvotņu sistēma, kurā būs labākas perspektīvas šīs sugas aizsardzībai. Elejas alejās saglabājami dobumaini koki, aleju pārrāvumos nepieciešama jaunu platlapju stādīšana.

10. IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI

Anonīms 2013a. Ziņojums Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 2007.-2012.gada periodu.

http://www.daba.gov.lv/public/lat/dati1/zinojumi_eiropas_komisijai/

Anonīms 2013b. Ziņojums Eiropas Komisijai par biotopu (dzīvotņu) un sugu aizsardzības stāvokli Latvijā. Novērtējums par 2007.-2012.gada periodu.

http://cdr.eionet.europa.eu/Converters/run_conversion?file=/lv/eu/art17/envuc1kdw/LV_species_reports-131018-113252.xml&conv=354&source=remote#1084BOR

Auniņš A. (red.) 2013. Eiropas Savienības aizsargājamie biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. 2.papildinātais izdevums. Rīga, Latvijas Dabas fonds, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, 320 lpp.

Bāra J., Nitcis M., Lārmanis V., Valainis U. 2015. Parkveida pļavu un ganību aizsardzības plāns. Daugavpils, Daugavpils Universitātes Dzīvības zinātņu un tehnoloģiju institūts, 86 lpp.

Ek T., Auziņš R., Suško U. 2002. Mežaudžu atslēgas biotopu inventarizācija. Metodika. Latvija, Valsts Meža dienests, Ūstra Götaland Mežu pārvalde, Zviedrija, 76 lpp.

Telnov D. 2005. Lapkoku praulgrauža *Osmoderma eremita* (Scopoli, 1763) sugas aizsardzības plāns. Rīga, Latvijas Entomoloģijas biedrība, 100 lpp.

Vilks K. (red.) 2013. Bez mugurkaulnieku monitoringa metodika Natura 2000 teritorijās. Rīga, Latvijas Entomoloģijas biedrība, 65 lpp.

Vilks K. (red.) 2015. Latvijā sastopamās Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas. Rīga, Latvijas Entomoloģijas biedrība, Dabas aizsardzības pārvalde, 96 lpp.

Kristaps Vilks,

sertificēts biotopu un sugu aizsardzības jomas eksperts

ar specializāciju par bezmugurkaulniekiem un meža un virsāju biotopiem

(DAP sertifikāts Nr. 10, derīgs līdz 25.03.2019.)

Kontakinformācija:

tālrunis: 26513497

e-pasts: kristaps.vilks@lu.lv